

18. P.V. Şein, *Materialz dlja izuèenija bzte i jazyka...*, t.1, è.2, SPb., 1887, p. 253-254.
19. V. Hnatiuk, *Vesilje v Keresturi*, în: "Materialy do vyvèennja ukrajincøko-ruèekoji etnolohiji,, t. 10, è. 2, Lvov, 1908, p. 50+58.
20. Monica Brătulescu, *Colinda românească*. The Romanian Colinda (Winter-Solstice Song), Buc., Ed. Minerva, 1981, tipul 93.

CARMEN DĂRĂBUŞ

Influenţa dinamicii sociale asupra tradiţiei în Ţara Oaşului

The passage from Profane to Sacred light in au ukrainean Corrol

The ukrainean corrols exalting female beauty represent a unitary and clearly delineated domein of ritual poetry.

This domain is genetically connected with the wedding ritual, as poven by a number of fec-tures:

1. The image of the young women as a glowing star is common in the wedding customs and poetry; among the gifts offered by the bride-groom being the *tinsel* that odds luminosity to the bride' s face.

2. According to custom, the domnirise and take off their hats whenever the bride enters the house, the porch or the church.

3. Questions of the adveirers are part of the wedding ritual and poetic discourse; they are meant to illustrate the roles and objects used in the ceremony, or to make explicit the beauty of the young bride.

Schimbarea statutului geografic (migraţia) este o parte a dinamicii sociale, indivizii schimbând nu doar un spaţiu social cu altul, ci, implicit, un spaţiu cultural-lingvistic cu altul. De cele mai multe ori, fenomenul implică o schimbare de status şi rol, antrenând schimbări configuraţionale în ceea ce priveşte puterea, venitul, grupurile de referinţă, imaginea despre sine.

Ţara Oaşului, zonă mult timp eminamente rurală şi conservatoare, era alcătuită din grupuri sociale mici, interacţiunile lor fiind preponderent directe. Spre deosebire de interacţiunile indirecte, specifice aglomerărilor urbane, cu intenţii haotice, mai puţin transparente, bazate pe individualism, egocentrism, societatea rurală tradiţională avea o valoare care nu trebuia să se piardă – simţul solidarităţii. Bazat pe contacte personale, acesta este un catalizator al interacţiunii sociale. Ramificaţiile familiale alcătuiau adevărate reţele sociale devenite modele structurale în care ansamblul este mai important decât caracteristicile personale ale indivizilor implicaţi, astfel că mediul familial avea o influenţă mai mare asupra individului decât un mediu nesănătos, dar în acelaşi timp comunitatea rurală regla, tacit, mecanismele de funcţionare ale reţelelor familiale. Persoanele aflate într-o situaţie de nevoie erau ajutate prin diverse forme de solidaritate instituite de-a lungul timpului: prin **clacă** – la construcţia unei case, la muncile câmpului (la dus gunoiul, la săpat ori la strânsul

recoltei). Acțiunile nu erau prestabilite, ci se organizau spontan, în funcție de necesitățile imediate. Vecini, persoane ”din neam“ sau străini, oricine putea participa la aceste activități – sâmbure al unui modern simț civic, comunitar. **Șezătoarea** era o altă formă de socializare, care presupunea și solidaritatea - de pildă în cazul femeilor bolnave sau lăuze, care erau ajutate la tors și la alte treburi domestice, claca la lăutul tortului -, dar aceste întruniri constituiau și un prilej de amuzament, pentru că se spuneau glume, se cânta, iar bărbații nu aveau totdeauna acces, o strigătură a locului spunând: ”Ciudă li-i bărbaților/ Pe claca femeilor.“ Relația muncă-distracție era una dinamică, dar munca era aspră, manufacturând 2-3 rânduri de haine pentru un sezon. Acum, materialele sunt sintetice, în cea mai mare parte. În ceea ce-i privește pe tineri, aceștia organizau **repetiții** înainte de Crăciun, învățau colinde pentru a putea respecta tradiția. Grupul de colindători era însoțit de un instrumentist (în general, un violoncelist). Colindatul devenea un spectacol elaborat care unea segmentul tânăr, mai ales, în preajma sărbătorilor. Casele erau colindate neselectiv, fără a ține cont de motivații afective sau de preferințe de alt tip (interese, politețe formală etc.), astfel că întreaga comunitate se bucura de sărbătorile iernii. Revelionul era mai puțin sărbătorit, marcând o trecere a timpului care n-avea motive să-i entuziasmeze -, dar, în schimb, era un moment al practicilor magice. De Crăciun, se dansa trei zile, ca-n povești; la început în șură, în casă (dacă spațiul permitea), în curte, iar mai apoi la ”ciupercă“, un spațiu comunitar special amenajat în acest scop. Copiii se antrenau cu plăcere și mândrie în **spectacole populare** care să reprezinte obiceiurile locului, iar părinții erau mândri să-și vadă copiii pe scenă. Metodele de

tratament erau mai ales naturiste, având, inițial, puțină încredere în medicina modernă. Dar și acum se transmit, unui grup foarte restrâns, metodele vechi de tratament, având la bază fiertul diverselor plante în ceară de albină. Bradul, mic și așezat pe masă, era împodobit cu nuci și mere, apoi cu nuci învelite în hârtie creponată. Spectacolul fastuos al bradului împodobit a apărut mai târziu. Toate aceste forme de socializare, în care erau implicate, într-un fel sau altul, toate categoriile de vârstă, aveau rolul de a regla mecanismele comunității. Dorința de-a înainta cu vremurile este firească, dar modernitatea trebuie să se bazeze pe stâlpii solizi ai tradiției. Dacă avangarda artistică dorea ”arderea punților“ cu trecutul, altfel stau lucrurile în plan social. Simțul convivial, solidaritatea trebuie recuperate din zestrea tradiției și aduse într-o contemporaneitate tot mai sufocată de alienare. Relația dintre tradiție și inovație, în perioada de conflict care se cere atenuat (nu se poate trăi nici în trecut, dar acesta nici nu poate fi anulat cu brutalitate fără pericolul de a cădea în kitsch și grotesc) este cea dintre **natural și artificial**. Mediul rural românesc a cunoscut două valuri mari de dizlocare: unul generat de industrializarea comunistă care a provocat un exod spre urban și a cuprins întreaga țară, iar altul generat de emigrație în țările dezvoltate, care a cuprins anumite regiuni ale țării, dintre care face parte și Țara Oașului. În concluzie, de mai bine de o jumătate de veac, mediul rural românesc este un ”spațiu social de tranziție“, după sintagma sociologului Dumitru Sandu. Primul val, care a cunoscut o regresie după 1990, a modificat deja configurația tradițională a ruralului, prin contaminare cu mentalități urbane, dar și urbanul a devenit eterogen, pentru că locuitorul din mediul rural a plecat nepregătit pentru un alt mod de viață, astfel că a luat cu el o parte din obiceiuri. Astfel, ”**remigrația** este o

formă nouă a imigrației și, implicit, a migrației și mobilității. Acest fenomen se caracterizează prin revenirea după o plecare definitivă (considerată în mod ipotetic) sau temporară a unor indivizi în localitățile rezidențiale de domiciliu. Din această cauză, fenomenul mai este cunoscut și sub denumirea de migrațiune de revenire din urban în rural.“ Ritmul tradițional de viață era unul pașnic, cu evitarea conflictelor. Dar, vrând-nevrând, conflictele apar inerent odată cu schimbarea generațiilor. Conflictul dintre generații este adâncit de emigrația masivă spre state mai dezvoltate – Italia, Spania, S.U.A. - , astfel că importul altor mentalități este bulversant pentru vechea generație, profund tradiționalistă, care trebuie să suporte un dublu șoc.

Nerespectarea valorilor tradiționale îi intrigă pe cei rămași acasă. În mod constant, aceștia identifică modernismul cu individualismul, cu absența simțului solidarității, existent din vechime în Țara Oașului. Influența mediului este, acum, mai puternică decât cea a familiei, și acest lucru pare extrem de grav generației ancorate în tradiție, care acordă încredere mult mai mare factorului genetic decât învățării: ”Care nu-i om pă sama lui, nu-i p-a nimurui.“

Întoarcerea acasă a celor plecați se petrece mai ales de sărbători, pentru respectarea tradițiilor, dar în ochii generației vechi totul pare un compromis. Faptul că se duc la colindat cu mașina, în grupuri mici, că nu se mai adună la repetiții pentru a învăța colinde, transformă acest moment într-unul electiv, nu mai este un moment de solidaritate convivială care antrenează comunitatea. În trecut, copiii participau cu entuziasm la spectacole ale culturii populare, dar acum părinții nu mai doresc să-i lase, considerând că este pierdere de timp dacă nu sunt remunerați. Sub pretextul că ”nu se pricep“, nu

mai vor să le facă copiilor costume tradiționale.

Acest du-te-vino al generațiilor tinere dă celorlalți o senzație de inconsistență, acest stil de viață fiind caracterizat prin sintagma enunțată tot mai des:

”Trecă azi, vie mâni.“ Iar replica noilor generații nu se lasă așteptată: ”Atunci o fost un fel, acum e

alt fel.“ Faptul că într-o comunitate cu construcții noi de mari dimensiuni (dar cu grad de funcționalitate îndoielnic și care sufocă peisajul) nu mai există un Cămin Cultural vorbește de la sine despre stadiul gregar al unei societății puternic tradiționaliste până nu de mult. Oricum, cel mai mulțimit de aceste schimbări pare a fi segmentul feminin, care acuză existența unei vieți dure, grele în trecutul tradițional. Și dorința lor de mai bine este de înțeles; cu condiția unui filtru stilistic al continuității, pe care timpul îl va impune.

Dacă mult timp religia căreia aparține comunitatea românească era cea ortodoxă, acum există un număr destul de mare de români care au trecut la diverse forme ale cultelor neoprotestante – lucru oarecum neașteptat la o societate atât de conservatoare. Uneori apartenența la confesiuni diferite a provocat drame în rândul tinerilor care doreau să se căsătorească, dar familiile nu-și dădeau acordul din motive de apartenență religioasă diferită. Probabil că rivalitatea păguboasă și ridicolă dintre ortodoxism și catolicism nu este străină de această reorientare.

Mobilitatea intragenerațională (care vizează o schimbare în raport cu propriul status deținut într-un moment anterior) și *mobilitatea intergenerațională* (care vizează schimbarea statusului în raport cu cel avut de părinți și bunici) caracterizează dinamica socială provocată de emigrație. Deși se îndepărtează de tradiție, noile generații păstrează **reflexele tradiției**, dând dovadă de un anumit tip de **conformism**. Și asta se vede

cel mai bine în noile locuințe construite după o perioadă de ședere în țări occidentale, pentru că ajung să importe modelele culturale fără discernământ. Zonă săracă multă vreme, poate fi vorba de o nevoie de compensare în exces, prin parada realizărilor de natură materială. Aceste forme hi-tech, numite de localnici 21 (de la secolul XXI) într-un peisaj de mare frumusețe naturală, vorbesc despre negarea violentă a tradiției, care ajunge uneori să-i stingherească. Este, într-un fel ciudat, echivalentul mișcării de avangardă de la începutul secolului XX. Casa tradițională este rezultatul căutărilor mai multor generații, care răspunde unui mod de *a fi* patriarhal, natural: ”Casa tradițională ne demonstrează încă o dată în plus faptul că principala modalitate de comunicare a omului cu Cosmosul a reprezentat-o simbolizarea realității, ce i-a permis omului să se situeze în interiorul misterului, aducându-l la nivel de imagine.“ Amalgamul stilistic din peisajul arhitectonic contemporan al Țării Oașului vorbește mai puțin despre o lipsă de măsură așa cum pare la prima vedere, cât mai ales despre o căutare, o nevoie concurențială care să exprime succesul celui emigrat. Raporturile dintre rural și urban se schimbă haotic, dar ele reprezintă mecanisme interne ale dinamicii sociale: ”Prin migrație se realizează, în ultimă instanță, un *echilibru demographic și socio-ocupational*, compensând și decompensând unele limite regăsite în zona de plecare sau în cea de primire, favorizate fiind localitățile care suferă de un anumit deficit al forței de muncă sau, în situație inversă, cu un surplus de forță de muncă și cu imposibilitate de valorificare a acesteia.“ Această fluidizare a grupurilor sociale este firească, până la un punct, dar trebuie să treacă o perioadă până ca echilibrul dintre zona de emigrație și cea de imigrație să se

stabilească. Plecările și revenirile succesive la matcă traduc permanente căutări ale individului, reconfigurarea permanentă a imaginii de sine, a valorilor la care se raportează; și acest lucru nu este valabil doar pentru Țara Oașului, ci pentru toate zonele bulversate de rimuri și forme de viață ținute mult timp la distanță: ”Astăzi, tendința generală este aceea de a confunda construcția (casă, biserică, mănăstire, catedrală, statuie) cu un Sine care încearcă să redescopere sau care se cere redescoperit. Nu mai întâlnim suprapunerea construcției peste ideea de Cosmos ca totalitate și nici actul creator nu mai apare ca formă de reîncadrare în Marele Tot. Regăsim ideea de Centru, dar este un Centru individual, și nu acel Centru Unic, capabil să construiască în jurul său un întreg sistem de cercuri concentrice.“

Ideea de stil trebuie să trimită la un istoric identificabil; or, imposibilitatea detectării unor rădăcini comune ale arhitecturii noi în spațiul oșenesc vorbește despre o desprindere brutală, dar nu totală, pentru că acel import fără discernământ trădează, așa cum am amintit anterior, reflexul conformist, care este o componentă a tradiției: ”A suspenda devenirea, aceea care face vie casa și totodată o conduce spre moarte, a fost unul dintre obiectivele prea bine atinse ale modernității.“

Natura nu mai întemeiază discursurile arhitecturii, așa cum întemeiază tot mai puțin tot ceea ce ținea de firească. Desigur că prezentul are dreptul să-și propună forme proprii, dar aspectul nou nu poate anula istoria personală a unor locuri, ci trebuie să se dezvolte armonios din aceasta: ”Orice stil – cu excepția modernismului – se propune pe sine, dar avansează în același timp a) o referință explicită sau implicită la o stare anterioară a arhitecturii, și b) o explicație ontologică asupra arhitecturii.“ Și tot arhitectul Augustin Ioan vorbește despre ideea de ”cronofobie“ în raport cu construcțiile, dar

noțiunea poate fi aplicată și celorlalte elemente artificiale care agresează tradiția: țesături artificiale, brazi din plastic ornați agresiv, alimente modificate genetic, așadar un motiv al cronofobiei este ”predilecția pentru materiale artificiale care, prin tocmai natura lor, serveau proiectului de schimbare (*metabolé*) a naturii. Dar modernitatea, refuzul filiației se poate dovedi o capcană întinsă cu măiestrie de alienarea care câștigă tot mai mult teren.

Bibliografie

1. Ioan, Augustin *Khora*, Ed. Paideia, București, 1999
2. Jude, Ioan *Sociologie și acțiune*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2003
3. Sandu, Dumitru *Spațiul social al tranziției*, Ed. Polirom, Iași, 1999
4. Suiogan, Delia *Simbolica riturilor de trecere*, Ed. Paideia, București, 2006
5. Vale, Lawrence *Architecture, Power and National Identity*, Yale University press, New Haven/London, 1992

éminemment conservatrice, comme celle-ci du Pays de l'Oach. La tradition suppose un très fort sens de la solidarité ; mais aussi un degré accru de conformisme : Les ramifications sociales composent des véritables réseaux sociaux devenus des modèles structurales ou l'ensemble c'est plus important que les traits personnelles. La mobilité intragénérationnelle et celle-ci intergénérationnelle caractérise la dynamique sociale caractérisée par l'émigration. La relation établie entre la tradition et l'innovation est celle-ci établie entre le naturel et l'artificiel, entre la solidarité et l'individualisme.

L'INFLUENCE DE LA DYNAMIQUE SOCIALE SUR LA TRADITION DANS LE PAYS DE L'OACH

Le changement de status et de role par suite des deux vagues successives d'exode du milieu rural dans celui urbain (pendant la deuxième moitié du XX-ème siècle) et le phénomène de l'émigration (à la fin du XX-ème siècle et au début du XXI-ème siècle) a bouleversé le rapport tradition/innovation dans une région

